

Dr. Martin Luther

OVER DE VRIJHEID
VAN EEN CHRISTEN

1520

[WEBSITE](#)

OVER DE VRIJHEID VAN EEN CHRISTEN

1520

Verantwoording

Over de vrijheid van een christen (oorspronkelijk Duits: *Von der Freiheit eines Christenmenschen*) is een traktaat van Maarten Luther (1483-1546). Zoals de titel van het traktaat al aangeeft, beschrijft Maarten Luther hier de vrijheid die een christen heeft. Hij gebruikt daarbij de twee volgende stellingen als uitgangspunt:

1. Een christen is in vrijheid heer van alle dingen en niemands onderdaan.
2. Een christen is in dienstbaarheid knecht van alle dingen en ieders onderdaan.

Von der Freiheit eines Christenmenschen is mogelijk wel het beroemdste en bekendste van Luthers geschriften. Men moet het lezen tegen de achtergrond van Luthers tijd en leven, maar ook wie daar weinig van weet, ontkomt niet aan de greep van dit getuigenis. Midden in de strijd en het gevaar – de dreiging van de pauselijke ban – spreekt de reformator zonder vrees over de vrijheid van de kinderen Gods, vrij van de dwang der wet, van de angst voor dood en hel, door het geloof in Christus verlost tot vrijwillige dienstbaarheid in een leven van liefde.

De in het boekje geciteerde Bijbelteksten zijn in hun oorspronkelijke vorm opgenomen. Luther gebruikt verschillende Vulgaat-edities of ook wel vroege vertalingen uit de grondteksten door sommige humanisten. Zijn eigen grote vertaalwerk van de Bijbel in het Duits moest toen nog beginnen.

De vertaling die hier voor u ligt, is eerder een hertaling. De Duitse tekst heb ik steeds vergeleken met andere al eerder uitgekomen Nederlandse vertalingen van *De vrijheid van een christen*. Om tot een zo goed mogelijk resultaat te komen, heb ik daar dan ook dankbaar gebruik van gemaakt.

Hugo C. van Woerden, Lunteren 2016

Over de vrijheid van een christen

1. Om ons een grondig inzicht te geven in de vraag: wat een christen is en hoe het staat met de vrijheid, die Christus voor hem verworven en aan hem geschonken heeft – waarover de heilige Paulus zoveel schrijft – wil ik van twee met elkaar verbonden stellingen uitgaan:

In de eerste plaats: een christen is in vrijheid heer van alle dingen en niemands onderdaan.

In de tweede plaats: een christen is in dienstbaarheid knecht van alle dingen en ieders onderdaan.

Deze twee stellingen zijn duidelijk, want Paulus zegt in 1 Korinthe 9 vers 9: 'Ik ben vrij in alle dingen, en heb me tot ieders knecht gemaakt.' En in Romeinen 13 vers 8: 'U hebt tegenover niemand enige verplichting, behalve deze: dat u elkaar moet liefhebben' Wie liefheeft, is dienstbaar en ondergeschikt aan degene die hij liefheeft. Dit wordt ook over Christus gezegd in Galaten 4 vers 4: 'God heeft Zijn Zoon gezonden, geboren uit een vrouw, en Hem onder de wet gesteld'

2. Om deze twee, elkaar tegensprekende beweringen over de vrijheid en de dienstbaarheid te verstaan, moeten wij begrijpen dat ieder christen tweeërlei natuur heeft: een geestelijke en een lichamelijke. Naar de ziel wordt hij een geestelijke, nieuwe, innerlijke mens genoemd, echter naar zijn vlees en bloed wordt hij een lichamelijke, oude, uitwendige mens genoemd. Vanwege dit onderscheid worden in de Schrift dingen van hem gezegd, die lijnrecht tegen elkaar ingaan, zoals ook mijn uitspraken over vrijheid en dienstbaarheid doen.

3. Bezien wij nu de innerlijke, geestelijke mens en laten we kijken wat er gebeuren moet, zodat hij een goede, vrije christen wordt, en recht op die naam heeft. Het is duidelijk dat geen enkel uitwendig ding – wat het ook zijn mag – hem vrij of goed kan maken. Want zijn goedheid en vrijheid zijn niet lichamelijk of uiterlijk van aard, evenmin als omgekeerd, zijn slechtheid en gebondenheid dat zijn. Wat helpt het de ziel, als het lichaam vrij van banden, fris en gezond is, eet, drinkt en leeft zoals het

graag wil? Omgekeerd, wat schaadt het de ziel als het lichaam gebonden, ziek en vermoeid is, hongert, dorst en lijdt met tegenzin? Geen van deze dingen raken de ziel, niet om haar vrij of gebonden, niet om haar goed of slecht te maken.

4. Het levert de ziel dus niets op, als het lichaam heilige klederen aantrekt, zoals de priesters en geestelijken doen. Het helpt ook niet, als het lichaam zich in kerken en gewijde plaatsen bevindt, ook niet als het met heilige dingen omgaat. Evenmin helpt het een mens als hij lichamelijk bidt, vast, een bedevaart doet en al die goede werken verricht, die nu eenmaal alleen maar in en door het lichaam gedaan kunnen worden, zelfs al zou hij er ook tot in alle eeuwigheid mee bezig zijn. Het moet iets totaal anders zijn om de ziel rechtvaardig te maken en vrijheid te geven. Want al die zojuist genoemde dingen, werken en gewoonten kan ook een slecht mens, een geveinsde en huichelaar er op na houden en beoefenen. Wie het daarin zoeken, worden daardoor juist huichelaars. Daar staat tegenover dat de ziel er niet de minste schade van ondervindt als het lichaam ongewijde kleren draagt, op ongewijde plaatsen verkeert, eet en drinkt, geen bedevaarten doet en niet op de voorgeschreven manier bidt, kortom, al die werken nalaat, die genoemde huichelaars doen.

5. De ziel heeft in hemel of op aarde geen andere mogelijkheid om als een oprecht en vrij christen te leven, dan in het Heilig Evangelie, het Woord van God, door Christus gepredikt. Hij zegt immers Zelf in Johannes 11 vers 25: 'Ik ben het Leven en de Opstanding, wie in Mij gelooft, leeft eeuwig.' Verder in Johannes 14 vers 6: 'Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven.' En in Mattheüs 4 vers 4: 'De mens leeft niet alleen van brood, maar van alle woorden, die uit de mond Gods gaan.' Wij moeten er dus van overtuigd zijn dat de ziel alles kan ontberen, behalve het Woord van God. Buiten het Woord van God is ze nergens mee geholpen. Maar als ze het Woord heeft, dan heeft ze ook niets anders meer nodig. In het Woord heeft ze meer dan genoeg voedsel, vreugde, vrede, licht, kennis, gerechtigheid, waarheid, wijsheid, vrijheid en alle goed in overvloed. Zo lezen we ook in de Psalmen – vooral in Psalm 119 – dat de profeet naar niets zo schreeuwt als om het Woord van God. En het geldt in de Schrift voor de grootste straf en als teken van Gods toorn als Hij de mensen Zijn Woord afneemt. Daarentegen kent zij geen groter genade, dan dat God Zijn Woord ergens heen zendt, zoals er staat in de Psalm 107 vers 20: 'Hij heeft Zijn

Woord uitgezonden; daarmee heeft Hij hen geholpen.’ En Christus is gekomen om géén ander ambt uit te oefenen, dan om het Woord van God te prediken. Ook zijn alle apostelen, bisschoppen, priesters, ja de hele geestelijke stand uitsluitend omwille van het Woord geroepen en aangesteld – hoewel het er tegenwoordig niet veel op lijkt!

6. Misschien vraagt u: Wat is dan toch dat Woord dat zo grote genade geeft, en hoe moet ik het gebruiken? Antwoord: Het is niets anders dan de prediking van Christus onderhouden, zoals Hij in het Evangelie geopenbaard is. Deze heeft maar één doel en inhoud: u hoort daarin uw God tot u zeggen, dat heel uw leven en al uw werken niets voor Hem betekenen, ja, dat u veeleer met dit alles, en met al wat in u is, voor eeuwig verloren moest gaan. Als u dat werkelijk gelooft – zoals u schuldig bent – dan moet u wel aan uzelf wanhopen, en belijden, dat Hosea in 13 vers 9 terecht zegt: ‘O, Israëel, in u is niets dan verderf, alleen bij Mij is hulp.’ En opdat u uit uzelf en van uzelf – dat wil zeggen: uit uw verderf – verlost mag worden, stelt Hij u Zijn lieve Zoon Jezus Christus voor ogen. Hij laat u door Zijn levend, vertroostend Woord zeggen: u moet uzelf aan Hem overgeven, met vast geloof en blijmoedig vertrouwen. Dan zullen – door dat geloof – al uw zonden vergeven zijn. Heel uw verdorven bestaan zal overwonnen zijn, en u zult rechtvaardig, waarachtig, vol vrede en goedheid zijn. Alle geboden zullen vervuld zijn en u zult van alle dingen vrij zijn. Zo zegt Paulus in Romeinen 1 vers 17: ‘Een gerechtvaardigd christen leeft slechts van zijn geloof.’ En in Romeinen 10 vers 4: ‘Christus is het einde en de vervulling van alle geboden voor degenen, die in Hem geloven.’ Christus prediken is dus: voor de ziel een weide bereiden. Haar rechtvaardig, vrij en zalig maken, want dat gebeurt als ze aan de prediking gehoor geeft. Het geloof immers is het enige heilzame en doeltreffende gebruik van het Woord van God.

7. Daarom zou het eigenlijke werk en doel van alle christenen moeten zijn – maar één doel te hebben en zich daarvoor met alle kracht in te spannen: dat het Woord en Christus een gestalte in hen krijgen én dat zij dit geloof steeds oefenen en sterken. Want geen ander werk is in staat iemand tot christen te maken, zoals Christus in Johannes 6 tot de Joden heeft gezegd. Toen zij Hem gevraagd hadden, wat voor werken ze moesten doen om Goddelijke en christelijke werken te doen, zei Hij: ‘Dit is

het enige Goddelijke werk: dat gij gelooft in Hem Die God gezonden heeft. Want God de Vader heeft Hem alleen daarvoor bestemd.'

Een echt geloof in Christus is dan ook een onuitputtelijke rijkdom, want het brengt alle zaligheid mee en neemt alle rampzaligheid weg. Zo staat het tenslotte ook in Markus 16: vers 6: 'Wie gelooft en gedoopt is, wordt zalig, maar wie niet gelooft, wordt verdoemd.' Daarom sprak de profeet Jesaja, toen hij de rijkdom van dat geloof zag in hoofdstuk 10 vers 22: 'God zal eenmaal op aarde alles kort samenvatten en uit dat kort begrip zal als een zondvloed de gerechtigheid stromen.' Daarmee is het geloof bedoeld, want daarin vinden alle geboden, als in een korte samenvatting, hun vervulling. Het geloof zal – in de volle zin van het woord – overvloedig rechtvaardigen allen, die het bezitten, zodat ze verder niets meer nodig hebben om rechtvaardig en oprecht te zijn. Dat zegt Paulus ook in Romeinen 10 vers 10: 'Als men van harte gelooft, dat maakt de mens rechtvaardig en oprecht.' Wie in Christus, de Gekruisigde en Opgestane, gelooft, is een ander mens geworden. Al uw zonden zijn u vergeven en u bent gerechtvaardigd door de verdienste van een Ander, namelijk door die van Christus alleen.

8. Maar hoe kan het dan, dat het geloof alléén een mens rechtvaardig maakt en zonder toedoen van werken deze overvloedige rijkdom schenkt? De Schrift schrijft ons toch alle mogelijke wetten, geboden en werken voor, die we in allerlei situaties en omstandigheden te volbrengen hebben? Ja, en toch moet men er goed op letten en er zich strikt aan houden dat alléén het geloof, zonder enig werk, rechtvaardig, vrij en zalig maakt. We zullen daar later nog meer over horen. Men moet namelijk weten dat de hele inhoud van de Schrift in twee soorten woorden moet worden gedeeld: Gods geboden of wetten én Gods beloften of toezeggingen. De geboden leren ons wat goede werken zijn en schrijven ons daar van allerlei voor – maar daarmee zijn ze nog niet gedaan! Ze geven ons wel aanwijzingen, maar helpen doen ze niet. Ze leren ons wat we doen moeten, maar geven niet de kracht om het te volbrengen. Ze zijn dan ook alleen maar verordend om de mens zijn onvermogen tot het goede te laten beseffen en hem te leren aan zichzelf te wanhopen. Daarom heten ze *Oude Testament*, en horen ze alle in het Oude Testament thuis. Bijvoorbeeld: het gebod 'Gij zult niet begeren', bewijst dat wij allen zondaren zijn en dat er geen mens bestaat die niet met zondige begeerten bezet is, ook al spant hij zich nog zo goed in. Zodoende leert hij aan zichzelf te wanhopen en ergens anders hulp te zoeken om

van zijn slechte begeerte verlost te worden, en het gebod na te komen door de kracht van een Ander. Alleen omdat hij het in eigen kracht niet doen kan! En zo zijn ook alle andere geboden voor ons onmogelijk te volbrengen.

9. Als nu de mens uit de geboden zijn onmacht heeft ervaren en ondervonden, zodat hij nu bevreesd wordt dat hij nooit aan het gebod zal kunnen voldoen – omdat hij weet dat hij verdoemd is als hij het gebod niet heeft volbracht – dan is hij werkelijk verootmoedigd en in eigen ogen niets geworden. Dan vindt hij niets meer in zichzelf waardoor hij rechtvaardig zou kunnen worden. Dan echter komt het tweede woord: de Goddelijke belofte, die zegt: ‘Wilt u alle geboden vervullen en – zoals de geboden dat dwingend eisen – van uw slechte begeerten en zonden verlost worden? Zie hier, geloof dan in Christus, in Wie Ik u alle genade, gerechtigheid, vrede en vrijheid beloof. Geloof u, dan hebt u – gelooft u niet, dan hebt u niet. Wat voor u onmogelijk is met alle werken der wet – er zijn er zoveel, maar ze helpen niet – dat wordt gemakkelijk en gaat zonder moeite door het geloof. Dus heb ik alles kort in het geloof samengevat, namelijk: wie het geloof heeft, zal alle dingen hebben en zalig zijn, maar wie het niet heeft, zal niets hebben. Zo geven Gods beloften, wat Zijn geboden eisen, en volbrengen zij wat de wet beveelt, opdat alles alleen een werk van God zal zijn, zowel gebod als vervulling. Hij alleen is het, Die gebiedt, Hij is het ook alleen Die vervult. Daarom zijn Gods beloften, woorden van het Nieuwe Testament en horen ze in het Nieuwe Testament thuis.

10. Nu zijn deze woorden Gods – dat is alles wat God zegt – heilig, waarachtig, rechtvaardig, bevrijdend, vol van vrede en goedheid. Wie er zich met waar geloof aan vastklemmt, diens ziel groeit er zo nauw mee samen dat alle deugden van het Woord ook de hare worden. Het Woord van God maakt dan – door het geloof – ook de ziel heilig, rechtvaardig, waarachtig, vredelievend en vol van alle goedheid. Zo wordt hij een echt kind van God, zoals in Johannes 1 vers 12 staat: ‘Hij heeft hun allen gegeven, kinderen Gods te worden, die in Zijn Naam geloven. Nu is het niet moeilijk meer, om te begrijpen hoe het komt dat het geloof zoveel vermag, en dat de goede werken daar niet mee vergeleken kunnen worden. Want geen enkel goed werk kan zich zo aan Gods Woord vastklemmen, dan alleen het geloof. Al het andere kan ook niet tot de ziel doordringen, daar voeren alleen het Woord en het geloof heerschappij. Alleen het Woord heeft de kracht om de ziel aan Zich gelijk te maken,

zoals ijzer dat in het vuur ligt, roodgloeiend wordt, omdat het zich met het vuur verbindt. Zo zien we dus dat een christen genoeg heeft aan het geloof. Hij heeft geen goed werk meer nodig om goed te zijn. En als hij geen werk meer nodig heeft, is het duidelijk dat hij niet meer gebonden is aan al die geboden en wetten. Is hij daaraan niet meer gebonden, dan is hij werkelijk vrij. Dat is de christelijke vrijheid: het geloof alleen. Niet dat het ons een vrijbrief geeft voor leegloperij of zonde, maar het maakt ons, wat onze rechtvaardiging en zaligheid betreft, onafhankelijk van elk werk. Daarover hierna nog meer!

11. Met het geloof is het verder zo gesteld, dat wie een ander gelooft, gelooft hem, omdat hij hem een oprecht en eerlijk mens acht te zijn. Dat is de hoogste eer, die iemand zijn medemens kan geven. Zoals het daarentegen de ergste smaad is als men iemand voor sluw, leugenachtig of onbetrouwbaar houdt. Zo is het ook hier: als de ziel vast gelooft in het Woord van God, dan houdt ze God voor een waarachtig, betrouwbaar en rechtvaardig Man – en daarmee bewijst ze God de hoogste eer, die ze Hem kan geven. Immers ze geeft God terecht; ze geeft Hem dát, waarop Hij recht heeft, eert daarmee Zijn Naam en laat Hem met zich doen, wat Hij wil. Want ze twijfelt er niet aan dat God rechtvaardig en waarachtig is in al Zijn woorden. Daarentegen kan men God geen grotere smaad aandoen, dan Hem niet te geloven, want daarmee spreekt men uit dat men Hem voor onbekwaam, leugenachtig en onbetrouwbaar houdt en Hem niet serieus neemt. Wie zo doet, verloochent God door zijn ongeloof en richt in strijd met God in eigen hart een afgod van eigen vondsten op, alsof hij het beter wil weten dan God.

Maar als God ziet dat de ziel Hem echt vertrouwt en dus eert door haar geloof, dan eert Hij haar op Zijn beurt ook en houdt ook haar voor rechtvaardig en waarachtig. Ze is ook rechtvaardig en waarachtig door dit geloof. Want als we God waarachtigheid en rechtvaardigheid toeschrijven, doen we wat waar en recht is en daardoor worden we rechtvaardig en waarachtig, omdat het waar en rechtmatig is dat we aan God de waarheid toeschrijven. Degenen, die niet geloven, maar zich met allerlei goede werken vermoeien en aftobben, doen dit niet.

12. Niet alleen is de gave van het geloof zo groot dat de ziel aan het Goddelijke Woord gelijk wordt, vervuld van alle genade, vrij en zalig, maar het geloof verenigt de

ziel ook met Christus, zoals een bruid één wordt met haar bruidegom. Uit dit huwelijk volgt – zoals Paulus in Efeze 5 vers 30 zegt – dat Christus en de ziel één lichaam worden; ze leven dan ook in gemeenschap van goederen, in voor- en tegenspoed, in alle dingen. Christus' bezit wordt zo eigendom van de gelovige ziel, al wat zij bezit, wordt eigendom van Christus. Nu bezit Christus alle goede dingen en de zaligheid – die worden dus nu het eigendom van de ziel. De ziel echter sleept de last van alle zonden en ondeugden met zich mee – die worden nu het eigendom van Christus. Daar begint dus niet alleen een blijde ruil, maar ook de vrolijke strijd en overwinning van het geloof. Want zo hoort het dat de bruidegom al wat de bruid heeft, aanneemt als het zijne en dat hij heel zijn bezit geeft aan zijn bruid. Christus is God en mens. Hij leefde geheel zondeloos en Zijn gerechtigheid is onoverwinnelijk, eeuwig en almachtig! Als Hij de zonden van de gelovige ziel, door haar trouwring – dat is het geloof – als de Zijne op Zich neemt en volkomen doet, alsof Hij die Zelf bedreven heeft, dan moeten die zonden in Hem wel verslonden en verdrongen worden. Want Zijn onoverwinnelijke gerechtigheid is alle zonden te sterk. Zo wordt de ziel alleen omwille van haar bruidsschat, dat wil zeggen door het geloof, vrij en rein van al haar zonden en met de eeuwige gerechtigheid van haar Bruidegom, Christus, begiftigd. Dan stelt Hij Zijn bruid vóór Zich, zonder vlek of rimpel, vol heerlijkheid, gereinigd in het bad van het Woord des levens. Hij neemt haar ten huwelijk in geloof, in goedertierenheid en barmhartigheden, in gerechtigheid en gericht, zoals in Hosea 2 te lezen is. Is dat nu niet een vrolijke bruiloft, als de edele, rijke, vrome Bruidegom Christus met dat arme, verachte en slechte hoertje gaat trouwen, haar van alle kwaad ontdoet en toot met al Zijn rijkdom? Nu kunnen de zonden haar onmogelijk meer verdoemen! Christus heeft ze op Zich genomen en ze zijn in Hem opgegaan! En zij bezit in haar Bruidegom zoveel rijkdom aan gerechtigheid, dat ze het telkens opnieuw in de strijd tegen de zonden kan uithouden, als die haar weer zouden neerdrukken. Dan zegt ze tegen alle zonde, tegen dood en hel: 'Al heb ik gezondigd, daarom heeft mijn Christus nog niet gezondigd! In Hem geloof ik, al het Zijne is het mijne en het mijne is het Zijne.' Zoals ook het Hooglied zingt in hoofdstuk 2 vers 16: 'Mijn beminde is van mij en ik ben van Hem.' Daarvan zegt Paulus in 1 Korinthe 15 vers 57: 'God zij lof en dank, Die ons deze overwinning gegeven heeft in Christus Jezus, in Wie dood en zonde verslonden zijn.'

13. Nu is het u wel duidelijk, met welk recht aan het geloof zoveel kracht wordt toegeschreven, dat het alle geboden vervult en zonder verder werk rechtvaardig maakt. Want u ziet nu wel in, dat alleen het geloof het eerste gebod vervult, dat luidt: 'Gij zult slechts één God eren.' En al zou u nu van top tot teen uit louter goede werken bestaan, dan zou u daarmee toch nog niet rechtvaardig zijn, want u zou er God niet mee eren en dus het allereerste gebod nog niet eens volbracht hebben. God wordt alleen geëerd door de mens, die Hem alle waarheid en goedheid toeschrijft, zoals Hij ook werkelijk is. Dat doen echter de goede werken niet. Dat doet alleen het geloof van het hart.

Daarom is het geloof alleen de gerechtigheid van de mens en de vervulling van de geboden. Immers, wie het eerste en voornaamste gebod nakomt, die zal toch stellig ook gemakkelijk de andere gehoorzamen. De werken zijn maar dode zaken, die niet in staat zijn om God te eren of te loven. Want niet door te werken maar door te geloven verheerlijken wij God en belijden wij Hem als de Waarachtige. In deze zin is alleen het geloof de gerechtigheid van een christen en de vervulling van alle geboden. Maar wij zoeken hier dus niet iets wat zich laat doen – zoals werken gedaan worden – maar de werkmeester zelf, die God eert door het doen van de werken. Dat is niets anders dan het levende en hartelijke geloof, als het hoofd en het hart van de gerechtigheid. Daarom is het een gevaarlijke, duistere bewering als men leert dat Gods geboden door werken volbracht kunnen worden. Immers de vervulling door het geloof moet aan alle werken vooraf gaan, de werken zelf moeten op die vervulling volgen, zoals we nog zullen zien.

14. Om een nog dieper blik te slaan in de rijkdom, die wij in Christus bezitten en te zien, welk een groot goed het echte geloof is, moeten we verstaan dat God in het Oude Verbond (trouwens al daarvoor) alle mannelijke eerstgeborenen van mens en dier voor Zichzelf afzonderde en behield. Het eerstgeboorterecht was kostbaar, het gaf aan de eerstgeboren zoon twee grote voorrechten boven alle andere kinderen, namelijk: wereldlijk en geestelijk gezag, of nader gezegd: koningschap en priesterschap. Op aarde was dus het oudste jongetje een heer over al zijn broeders en een priester of paus voor God. Daarmee werd zinnebeeldig op Jezus Christus gewezen, Die in geheel enige zin de mannelijke Eerstgeboren Zoon is van God de Vader én Zoon van de maagd Maria. Daarom is Hij een Koning en Priester, maar wel in geestelijke zin, want Zijn Rijk is niet aards en bestaat niet in aardse, maar in

geestelijke goederen, zoals waarheid, wijsheid, vrede, vreugde, zaligheid, enzovoorts. Daarmee is echter niet gezegd dat de tijdelijke dingen van Zijn heerschappij zijn uitgesloten, want alles is Hem onderworpen, in de hemel, op aarde en in de hel. Maar dat wil niet zeggen dat men Hem ziet, want Hij regeert geestelijk en onzichtbaar. Zijn priesterlijke waardigheid bestaat dan ook niet in uiterlijke ceremoniën of gewaden, zoals we die bij de mensen aantreffen, maar ze is geestelijk en onzichtbaar. Onophoudelijk pleit Hij voor Gods aangezicht voor de Zijnen en heeft Zichzelf geofferd en doet zo alles, wat een rechtgeaard priester moet doen, zoals Paulus Hem voor ons beschrijft in de Brief aan de Hebreëen, door ons te wijzen op het voorbeeld van Melchizedek. 'Hij bidt en pleit voor ons' – zoals Paulus zegt in Romeinen 8 vers 34. Zo onderwijst Hij ons ook inwendig in ons hart, omdat de twee echte bedieningen van de priester, bidden en leren immers ook de taken zijn van zichtbare, menselijke, sterfelijke priesters.

15. Aangezien nu Christus met alle eer en waardigheid het eerstgeboorterecht heeft, doet Hij al Zijn christenen daarin delen, zodat zij door het geloof ook allen koningen en priesters met Christus moeten zijn, zoals Petrus zegt in 1 Petrus 2 vers 9: 'U bent een priesterlijk koninkrijk en een koninklijk priesterschap.' Dat gaat zo in zijn werk dat een christen in het geloof, zo hoog boven alle dingen verheven wordt, dat hij er in geestelijke zin als een heer over kan gebieden. Niets kan hem schaden, ja, het moet hem alles dienstbaar zijn en bevorderlijk tot zijn zaligheid, zoals Paulus leert in Romeinen 8 vers 28: 'Alle dingen moeten de uitverkorenen tot hun bestwil dienen', hetzij leven of sterven, hetzij zonde of gerechtigheid, hetzij goed of kwaad, of wat dan ook. Verder zegt hij in 1 Korinthe 3 vers 21: 'Alle dingen zijn van u, hetzij leven of dood, het tegenwoordige of het toekomstige' enzovoorts. Dat wil niet zeggen dat wij over alle dingen uiterlijke macht zouden hebben, ze bezitten of er over beschikken kunnen. Naar de uiterlijke mens moeten we immers sterven, niemand kan aan de dood ontkomen. In veel andere dingen moeten we ook het onderspit delven, zoals we bij Christus en Zijn heiligen zien. Dus dit is een geestelijke heerschappij, die regeert te midden van de uiterlijke verdrukking van de oude mens. Immers ik kan met alle ervaringen geestelijke winst doen, zodat zelfs de dood en het lijden mij dienen moeten en van nut zijn voor mijn zaligheid. Dat is werkelijk een hoge, edele waardigheid en een waarlijk almachtige heerschappij, een geestelijk koningschap. Waar geen ding, zo goed of slecht het ook is, of het moet mij ten beste dienen als ik

geloof – en toch heb ik geen enkel ding nodig, want ik heb aan mijn geloof genoeg. Ziet u, wat voor een kostelijke vrijheid en macht aan de christenen is gegeven!

16. Bovendien zijn we ook priesters! Dat is nog veel meer, dan koning zijn, want het priesterschap maakt ons waardig om voor God te komen en voor anderen te bidden. Voor Gods ogen te staan en te bidden komt immers alleen priesters toe. Dit heeft Christus voor ons verworven, dat wij geestelijk voor elkaar mogen opkomen en voorbede doen, zoals een priester zichtbaar voor het volk opkomt en bidt. Maar wanneer iemand niet in Christus gelooft, werkt voor hem niets mee tot het goede. Hij leidt een slavenleven en moet zich wel aan alles ergeren. Bovendien is zijn gebed ook niet aangenaam. Het komt niet eens voor Gods ogen. Wie is echter in staat zich de heerlijkheid en hoogheid van de christen in te denken? Door zijn koningschap heerst hij over alles, door zijn priesterschap heerst hij over God. Want God doet naar zijn gebed en wil, zoals geschreven staat in Psalm 145 vers 19: 'God doet de wil van hen, die Hem vrezen en verhoort hun gebed.' Tot deze eer komt een mens alleen door het geloof, door geen enkel werk. Hieruit blijkt duidelijk, hoe een christen onafhankelijk is van alle dingen en er boven staat. Hij heeft dus geen goede werken nodig om rechtvaardig en zalig te worden. Enkel het geloof schenkt hem dit alles in overvloed. En als hij zo dwaas zou zijn om te proberen door een of ander goed werk rechtvaardig, vrij, zalig of een christen te worden, dan zou hij het geloof en alle dingen er bij verliezen, zoals die hond, die een stuk vlees in de bek had en naar het spiegelbeeld daarvan in het water hapte – hij was vlees én weerspiegeling kwijt.

17. Misschien zult u vragen: Is er, als ze allen priester zijn in de christenheid nog wel verschil tussen priesters en leken? Antwoord: men heeft de woordjes 'priester', 'pastoor', 'geestelijke' en dergelijke geweld aangedaan, toen men ze in het algemeen alleen nog maar ging gebruiken voor het kleine kringetje dat men tegenwoordig geestelijke stand noemt. De Heilige Schrift kent geen ander verschil, dan dat ze de daartoe opgeleide en gewijde personen, die aan andere christenen het evangelie van Christus, het geloof en de christelijke vrijheid moeten prediken, 'ministri', 'servi', 'oekonomi' noemt, welke woorden dienaren, knechten, uitdelers betekenen. Dus al zijn we allen op dezelfde manier priesters, we kunnen toch niet allen tegelijk dienen of besturen of prediken. Daarom zegt Paulus ook in 1 Korinthe 4 vers 1: 'Wij willen door de mensen voor niets meer gehouden worden, dan voor Christus' dienaars en

uitdelers van het Evangelie' Maar nu is uit dat herdersambt zo'n werelds, uiterlijk, prachtlievend, ja een heerszuchtig machtsvertoon en tirannie geworden, dat zelfs de wereldlijke overheden erbij in de schaduw gesteld worden. Alsof leken wat anders zijn dan christenen! Daarmee is alle begrip van christelijke genade, vrijheid, geloof en van alles wat we aan Christus te danken hebben, ja van Christus Zelf verdwenen. In plaats daarvan zijn ons allerlei wetten en werken van mensen opgelegd en zijn we volkomen onderworpen aan de meest nutteloze mensen die er op aarde bestaan.

18. Uit dit alles leren we dat men in de prediking te kort schiet als men Christus' leven en werk slechts op een oppervlakkige manier verkondigt, namelijk, alsof het maar een gewoon stuk geschiedenis of een kroniek was. Om maar niet te zeggen dat men geheel over Hem zwijgt en in plaats daarvan over het geestelijke recht of andere menselijke wetten en leringen spreekt. Ook zijn er velen, die Christus op die manier prediken en verkondigen dat zij de mensen daarmee willen opwekken om medelijden met Hem te hebben, waarbij ze dan tegen de Joden uitvaren en er allerlei andere kinderachtige manieren op na houden. Christus echter zal en moet zo gepredikt worden, dat u en ik daardoor tot het geloof komen en in het geloof bevestigd worden. Geloof wordt alleen gewerkt en versterkt als tot mij gezegd wordt waarom Christus op aarde gekomen is, wat ik met Hem doen moet en hoe ik hetgeen Hij ons geschonken heeft tot mijn nut gebruiken moet. Dat gebeurt alleen waar men de christelijke vrijheid – die wij van Hem ontvangen – op de goede manier uitlegt, dat wij koningen en priesters zijn, ja, heer over alle dingen, en dat alles wat wij doen, in Gods oog aangenaam is en in genade aanvaard wordt. Waar dan een hart is dat Christus op deze manier hoort verkondigen, moet het wel tot op de bodem blij en vrolijk worden, troost ontvangen en Christus zó goedgezind zijn, dat het Hem nu ook gaat liefhebben. Met het prediken van wetten of werken bereik je dat nooit. Dus wie zal ooit zo'n hart kwaad doen of bang te maken? Als de zonde of de dood ons benauwt dan gelooft ons hart, dat Christus' gerechtigheid de onze is en dat onze eigen zonden niet meer de onze, maar die van Christus zijn, dan moet – zoals we boven zeiden – de zonde verdwijnen voor het geloof in Christus' gerechtigheid. Ons hart leert dan dood en zonde trotseren en zeggen met de apostel in 1 Korinthe 15 vers 55-57: 'Dood, waar is je overwinning nu? Waar is nu je prikkel, dood? Je prikkel is de zonde. Maar God zij lof en dank, Die ons de overwinning gegeven heeft door

Jezus Christus, onze Heere. En de dood is verslonden in Zijn overwinning enzovoorts.'

19. Maar genoeg nu over de innerlijke mens, over zijn vrijheid en de grote gerechtigheid die geen wet of goed werk nodig heeft. Ja, hij zou er zelfs schade van ondervinden als een mens zich zou willen verbeelden dat hij daar door gerechtvaardigd zou kunnen worden. We gaan nu over tot het tweede deel: tot de uiterlijke mens. Op dit punt gekomen, willen we eerst al diegenen van antwoord dienen, die aanstoot nemen aan hetgeen we tot hertoe gezegd hebben en die op deze manier plegen te spreken: 'Wel, als het geloof dan het een en al is en in zichzelf voldoende kracht heeft om rechtvaardig te maken, waarom zijn dan de goede werken nog vereist? Laten we dan maar een vrolijk en lui leventje leiden!' Nee, lieve vriend, zo gaat het niet! Zo zou het zijn, als u alleen innerlijke mens was, als u reeds geheel geestelijk en innerlijk zou zijn geworden – maar dat gebeurt niet, voordat de jongste dag gekomen is. Het is en blijft op aarde altijd maar opnieuw beginnen en telkens toenemen, pas in de toekomstige wereld wordt het voltooid. Daarom noemt de apostel het in Romeinen 8:23 'primitiae spiritus', de eerste vruchten van de Geest. Daarom is onze tweede stelling hier op zijn plaats: *Een christen is een dienstwillige knecht, aan allen onderworpen*. Zo goed als hij, onafhankelijk en vrij in het geloof, niets hoeft te doen, zo goed moet hij, omdat hij tegelijkertijd knecht is, van alles doen. Laat ons zien, hoe dat in zijn werk gaat.

20. Hoewel de mens wel innerlijk, wat de ziel aangaat, door het geloof genoeg gerechtvaardigd is en hij alles heeft wat hij hebben moet – behalve dan dat dit geloof en dit 'genoeg' nog steeds moeten toenemen tot in het komende leven – blijft hij toch in dit lichamelijke leven hier op aarde en moet hij zijn eigen lichaam in bedwang houden en onder de mensen verkeren. Hier nu beginnen de werken hun plaats te krijgen. Lediggang komt hier niet te pas en zonder twijfel moet het lichaam door vasten, waken, werken en met allerlei matige tucht bestuurd en geoefend worden, opdat het aan de innerlijke mens gelijkvormig wordt en gehoorzaam aan het geloof, zonder te hinderen en te weerstaan. Dat laatste gebeurt echter telkens weer, omdat dit nu eenmaal de aard van het lichaam is. De innerlijke mens toch is het wél eens met God, hij is vrolijk en blij om Christus' wil, aan Wie hij zoveel te danken heeft. Hij heeft maar één begeerte: nu ook van zijn kant God te dienen om niet, in vrije liefde.

Hij vindt echter in zijn vlees een weerspannige wil, die de wereld wil dienen en doen waar hij zin in heeft. Dát kan het geloof niet verdragen, het grijpt hem onvervaard bij de keel om hem te breidelen en klein te krijgen. Daarom zegt Paulus in Romeinen 7 vers 22: 'Ik heb lust aan Gods wil naar mijn innerlijke mens, maar ik vind een andere wil in mijn vlees, die mij door de zonde gevangen wil nemen.' Verder in 1 Korinthe 9 vers 27: 'Ik tuchtig mijn lichaam en dwing het tot gehoorzaamheid, opdat ik, die anderen leren moet, niet zelf verwerpelijk wordt.' En hier als laatste in Galaten 5 vers 24: 'Allen, die Christus toebehoren, kruisigen hun vlees met al zijn slechte begeerten.'

21. Maar nu moeten we deze werken niet verrichten met de bijgedachte dat de mens daardoor voor God gerechtvaardigd zou kunnen worden. Deze verkeerde opzet kan door het geloof niet worden geduld, want alleen het geloof is de gerechtigheid, die voor God geldt – en dat moet ook zo blijven. Alleen dít mag de bedoeling zijn, dat het lichaam door die werken tot gehoorzaamheid gebracht wordt en gereinigd wordt van zijn kwade begeerten. Daarop moet alle aandacht gericht zijn: de kwade begeerten moeten uitgedreven worden. Dat spreekt ook vanzelf, want nu de ziel door het geloof rein is en God liefheeft, zou ze natuurlijk graag zien dat alle dingen even rein waren – allereerst haar eigen lichaam – en dat iedereen mét haar, God liefhad en loofde. Zo komt het dat de mens dus alleen al met het oog op zijn eigen lichaam niet werkeloos kan blijven: om het in toom te houden, moet hij steeds bezig zijn met goede werken. Als hij nu maar niet denkt dat die werken het ware goed zijn, waardoor hij de ware rechtvaardigheid voor God kan verkrijgen! Nee, laat hij ze doen uit vrije liefde, om niet, alleen om God te behagen. Hij heeft er geen enkele bijbedoeling mee, het is alleen om God daarmee welgevallig te zijn, Wiens wil hij graag zo goed mogelijk zou willen volbrengen. Ieder kan hieruit zelf opmaken, hoever hij mag gaan en niet mag gaan in de lichamelijke ascese: hij zal niet meer waken, werken en vasten, dan nodig is om de teugelloosheid van het lichaam te bedwingen. De anderen echter, die zich door de werken willen rechtvaardigen, hebben daarmee ook de rechte kijk op de zelftucht verloren. Ze staren zich blind op de werken en denken dat het in orde is met hun rechtvaardiging, als ze maar veel en grote werken doen. Soms breken ze zich het hoofd daarover en richten er hun lichaam mee te gronde. Ja, het is een grote dwaasheid, een volslagen misvatting van

wat christelijk leven en geloof betekent, als je zonder geloof, door je werken rechtvaardig en zalig wilt worden!

22. Wij willen dit nog met een paar vergelijkingen duidelijk maken. Men moet de werken van een christen, die door zijn geloof, louter uit Gods genade, om niet gerechtvaardigd en zalig geworden is, op één lijn stellen met de werken, die Adam en Eva in het paradijs hadden kunnen doen, als ze niet gezondigd hadden. In Genesis 2 staat daarvan geschreven, dat God de mens, nadat Hij die geschapen had, in het paradijs stelde om dat te bewerken en te bewaren. Nu was Adam door God rechtvaardig en goed geschapen, zonder zonde en hij hoefde dus niet door deze werken goed en rechtvaardig te worden. God gaf hem wat te doen, omdat hij anders werkeloos zou zijn: hij mocht het paradijs beplanten, bewerken en verzorgen. Dat hadden louter vrije werken kunnen zijn, met geen ander doel gedaan, dan alleen om er God mee te behagen. Dus niet om er de gerechtigheid mee te verdienen, want die bezat Adam immers reeds – en die had ook ons van nature aangeboren kunnen zijn, als Adam niet gevallen was. Zo staat het nu ook met het werk van een gelovig mens. Door zijn geloof is zo iemand weer in het paradijs gezet als een nieuw geschapen mens. Hij heeft geen enkel werk nodig om rechtvaardig te worden. Maar om zijn tijd niet met nietsdoen door te brengen en om zijn lichaam wat te doen te geven, heeft hij de opdracht gekregen om zulke vrije werken te doen, alleen om God daarmee te behagen.

Een ander voorbeeld. Als een wijbisschop kerken wijdt, het vormsel toedient, of enig ander uit zijn ambt voortvloeiend werk verricht, dan is het niet zo dat die werken hem tot bisschop maken. Als hij niet tevoren tot bisschop gewijd was, zou geen van zijn handelingen enige kracht hebben, het zou alles enkel gekkenwerk zijn. Zo is het nu ook met een christen. Hij heeft de wijding door het geloof ontvangen. Als hij nu goede werken doet, maken die werken hem niet tot een beter of een meer geheiligd christen – dát gebeurt alleen door vermeerdering van het geloof. Ja, men kan zeggen: als hij niet vooraf geloofde en een christen was, zouden al zijn werken waardeloos zijn, maar wat zeg ik? Zij zouden enkel dwaze, eigenzinnige en verdoemelijke zonden zijn.

23. Daarom zijn beide spreekwoorden waar:

- Goede en vrome werken maken iemand nooit tot een goed en vroom mens, maar alleen een goed en vroom mens doet goede en vrome werken en
- Slechte daden maken iemand niet tot een slecht mens, maar wie een slecht mens is, doet slechte dingen.

Dus moet de persoon voordat hij goede werken kan verrichten, goed en vroom zijn. En de goede werken volgen daarop, en komen voort uit iemand die reeds goed en rechtvaardig is. Het is zoals Christus zegt in Mattheüs 7 vers 18: 'Een slechte boom draagt geen goede vruchten, een goede boom geen slechte' Nu spreekt het vanzelf dat de vruchten de bomen niet dragen en de bomen ook niet aan de vruchten groeien. Het is omgekeerd: de bomen dragen de vruchten en de vruchten groeien aan de bomen. Zo zeker als de bomen er eerder moeten zijn dan de vruchten en de vruchten de bomen niet goed of slecht maken, maar omgekeerd – zo zeker is het dat de persoon van de mens eerst goed of slecht moet zijn, eer hij goede of slechte dingen kan doen. Zijn werken maken hem niet goed of slecht, maar hij doet goede of slechte werken.

Wij zien hetzelfde immers bij alle ambachten. Een goed of slecht huis maakt geen timmerman goed of slecht, maar naarmate de timmerman goed of slecht is, maakt hij een goed of slecht huis. Geen enkel werkstuk vormt de meester naar zijn aard, maar zoals de meester is, zo is het werkstuk. Zo is het nu ook met de werken van de mensen gesteld. De verhouding waarin de mens staat tot geloof of ongeloof bepaalt het goede of slechte karakter van zijn werken. Het is niet omgekeerd: dat de werken bepalen of iemand rechtvaardig of ongelovig is. De werken maken de mens evenmin rechtvaardig als gelovig. Het is daarentegen het geloof dat rechtvaardig maakt en dat ook goede werken voortbrengt. Als het dus vaststaat dat de werken niemand rechtvaardig kunnen maken, maar dat de mens eerst rechtvaardig moet zijn voordat hij kan werken, dan is het duidelijk dat alleen het geloof voldoende is om een mens uit pure genade omwille van Christus en Zijn Woord rechtvaardig en zalig te maken. Om zalig te worden, heeft een christen geen werk en geen gebod nodig. Nee, hij is vrij van alle geboden; en alles wat hij doet, doet hij in volkomen vrijheid en om niet. Want hij heeft alles al en hij is al zalig door zijn geloof en Gods genade. Hij zoekt daarmee in geen enkel opzicht zijn eigen nut of zaligheid.

24. Daar staat dus tegenover dat wie geen geloof heeft, met zijn goede werken niets kan bijdragen tot zijn rechtvaardiging of zaligheid, evenmin als slechte werken hem slecht of verdoemd kunnen maken. Maar het ongeloof dat de persoon – dat is de boom – slecht maakt dat verricht slechte en verdoemelijke werken. Als dus iemand rechtvaardig wordt of slecht, moet men het beginsel daarvan niet bij de werken zoeken, maar bij het geloof. Zo staat ook in Jezus Sirach 10 vers 14: ‘Het begin van alle zonde is de afval van God en het wantrouwen jegens Hem.’ Ook Christus leert ons dat we niet van de werken moeten uitgaan, als Hij zegt in Mattheüs 12 vers 33: ‘Van tweeën één: maakt de boom goed en dan ook zijn vruchten – of bederf de boom en dan ook zijn vruchten.’ Als wilde Hij zeggen: ‘Wie goede vruchten oogsten wil, moet bij de boom beginnen, hij moet eerst een goede boom goed planten.’ Wie goede werken wil verrichten, moet dus niet van de werken uitgaan, maar van de persoon, die het werk moet doen. De persoon wordt alleen maar door het geloof goed gemaakt en alleen maar door het ongeloof slecht. Het is wel waar dat de werken iemand in de ogen van de mensen goed of slecht maken, omdat ze uiterlijk aantonen, wie er goed of slecht is, zoals Christus zegt in Mattheüs 7 vers 20: ‘Aan hun vruchten zult u ze kennen.’ Maar dat alles gaat slechts over schijn en de buitenkant. Veel mensen worden hier door de schijn misleid. Ze schrijven en spreken maar over één ding: hoe men door goede werken te doen, gerechtvaardigd moet worden – en over het geloof zwijgen ze in alle talen. Ze gaan hun gang maar, de ene blinde leidt de andere. Ze martelen zich af met veelheid van werken, de ware gerechtigheid bereiken ze nooit. Van hen zegt de Paulus in 2 Timotheüs 3 vers 5: ‘Ze hebben een schijn van vroomheid, maar de grondslag ontbreekt; ze gaan onophoudelijk door met onderwijzen, maar tot de kennis van de ware gerechtigheid komen ze niet.’ Wie niet met deze blinden verdwalen wil, moet een beetje verder kijken en niet op menselijk doen, geboden of leer van de werken blijven staren. Hij moet er vóór alle dingen op letten, dat de mens zelf gerechtvaardigd moet worden. De mens zelf wordt niet door gebod of werk, maar door Gods Woord, dat is, door de belofte van Zijn genade – en door het geloof rechtvaardig en zalig. Alleen zó blijft Gods eer onaangetast, dat Hij ons niet door ons werk, maar door Zijn genadig Woord om niet en uit enkel barmhartigheid zalig maakt.

25. Uit dit alles kan men nu gemakkelijk opmaken, in hoeverre goede werken verwerpelijk zijn en in hoeverre ze dat niet zijn en hoe men moet staan tegenover alle

leer waarin op goede werken de nadruk gelegd wordt. Als er een verkeerde bedoeling in zit, namelijk de bijgedachte dat we door de werken rechtvaardig en zalig willen worden, dan zijn ze alleen daarom al niet goed – zelfs volkomen doemwaardig. Ze worden dan niet in vrijheid volbracht, en ze zijn dan een smaad voor de genade van God, die alleen door het geloof rechtvaardig en zalig maakt. Als werken, die dat niet kunnen, het toch proberen klaar te spelen, tasten ze Gods genade in haar werk en eer aan. Wij verwerpen dus de goede werken niet om die werken op zichzelf, maar om dat verkeerde oogmerk en die slechte bijgedachte, wat tot gevolg heeft dat men goed schijnt, terwijl men het niet is. De mens bedriegt op die manier zichzelf en anderen, zoals een verscheurende wolf, die in schaapskleren wandelt.

Waar geen geloof is, is deze verkeerde bijgedachte en dit onjuiste oordeel over de werken onontkoombaar. Eerst als zo'n werkheilige tot geloof komt, wordt die dwaalleer overwonnen. Uit eigen kracht kan de natuur haar niet uitdrijven, ze kan haar niet eens onderkennen, maar houdt haar zelfs voor een kostbaar, zaligmakend bezit. Dit is ook de reden dat zovelen er door verleid worden.

Het is daarom op zichzelf niet verkeerd over berouw, biecht en genoegdoening te schrijven en te prediken, maar als men niet verder gaat en niet tot het geloof komt, zijn dat allemaal zeer beslist duivelse, misleidende leerstukken. Men mag niet bij één woord blijven staan, men moet beide woorden Gods prediken. De geboden moet men prediken om de zondaars af te schrikken en hun wonden aan het licht te brengen, opdat ze berouw gevoelen en zich bekeren. Daar mogen we het echter niet bij laten. Dat zou alleen verwonden zijn en niet helen, slaan en niet genezen, doden en niet opwekken, naar de hel verwijzen en niet terugroepen, vernederen en niet opheffen. We moeten ook het andere woord, de genade belofte, verkondigen, want daarmee prediken we het geloof, zonder hetwelk de wet en het berouw en al die andere dingen waardeloos zijn. Er zijn nog wel predikers overgebleven, die de mensen tot berouw oproepen, als ze over zonde en genade handelen, maar ze belijnen de geboden en beloften van God niet zo scherp dat men te weten komt, waaruit berouw en genade nu eigenlijk ontstaan en hoe zij gewerkt worden. Berouw vloeit voort uit de geboden, geloof uit de beloften van God, en op deze manier wordt de mens, nadat hij door vrees voor Gods geboden diep neergebogen en tot zelfkennis gekomen is, door het geloof in Gods woorden gerechtvaardigd en weer opgericht. Zo staat het geschreven in Psalm 30 vers 6 ' Des avonds vernacht het geweest, maar des morgens is er vreugde.'

26. We willen nu niet verder ingaan op de werken in het algemeen en op die in het bijzonder, die een christen met het oog op zijn eigen leven moet doen. Wij willen liever nog wat zeggen over die andere werken, die zijn verhouding tot zijn medemensen betreft. De mens leeft immers niet alleen in zijn eigen lichaam, maar ook te midden van andere mensen op aarde. Ook tegenover hen heeft hij een taak. Hij moet in ieder geval met hen spreken, en hij heeft met hen te maken, hoewel deze werken voor zijn gerechtigheid en zaligheid niet nodig zijn. Daarom moet hij ook deze werken in vrijheid doen en zijn bedoeling daarmee mag geen andere zijn, dan zijn medemensen er mee te dienen en te helpen. Hij mag er niets anders mee beogen, dan wat voor die anderen nuttig is. Dat is een waar christelijk leven en daar gaat het geloof dan ook met plezier en met liefde aan het werk.

Zo heeft Paulus het aan de Galaten geleerd. En zo schrijft hij ook aan de Filippenzen nadat hij hun duidelijk gemaakt heeft dat ze door hun geloof in Christus de volle rijkdom van de genade bezitten in hoofdstuk 2 vers 1: 'Ik vermaan u, met een beroep op alle troost, die u in Christus hebt en bij alle troost, die u hebt in mijn liefde tot u en bij de gemeenschap, die u met alle geestelijke, ware christenen hebt: maakt mijn hart toch volkomen blij, en wel door voortaan één van zin te zijn, dat de één de ander liefde betoont, dat de één de ander dient en ieder niet ziet op het zijne, maar op de naaste en wat die behoeft.' Zie, hier heeft Paulus een duidelijk beeld van het christenleven getekend, waarin alles wat de mens doet, op het welzijn van zijn naaste gericht is, juist omdat ieder voor zichzelf genoeg heeft aan zijn eigen geloof. Alles wat hij verder bezit aan werk en leven heeft hij nu over om er zijn medemens uit vrije liefde mee te dienen. De apostel haalt Christus daartoe als voorbeeld aan en zegt: 'Weest zo gezind, als het u in Christus wordt voorgehouden.' Hoewel Hij volmaakt Goddelijk was en voor Zichzelf genoeg bezat en daarom Zijn aardse leven, werken en lijden niet nodig had om daardoor rechtvaardig of zalig te worden – Hij bezat het immers van den beginne af – heeft Hij Zich toch van alle volheid en heerlijkheid ontdaan en Zich als een knecht gedragen. Hij werd aan ons mensen gelijk en één met ons, alsof Hij alles nodig had en niets bezat van de gedaante Gods. Bij alles wat Hij deed en leed, heeft Hij slechts om ons bestwil geleden, om ons van dienst te zijn en voor ons te verwerven, wat door Zijn dienstknechtgestalte bewerkt werd.

27. Zo moet ook een christen zich door zijn geloof ten volle laten bevredigen en verzadigen, zoals Christus, Zijn Hoofd deed. Hij moet dat geloof steeds vermeederen, want daarin bestaat zijn leven, zijn gerechtigheid en zijn zaligheid en daardoor ontvangt hij alles, wat God en Christus bezitten, zoals hiervoor beschreven staat en zoals ook Paulus zegt in Galaten 2 vers 20: 'Voor zover ik nog in het lichaam leef, leef ik in het geloof in Christus, de Zoon van God.' Hoewel de christen dus een volkomen vrij mens is, moet hij nu toch weer gewillig een dienaar worden om zijn medemens te helpen. Hij moet zo met hem omgaan en zich zo tegenover hem gedragen, zoals God door Christus met hém gedaan heeft, en dat alles om niet, zonder er iets anders in te zoeken, dan het welbehagen Gods. Dan kan je zo maar denken: 'Welaan, mijn God heeft mij, onwaardige, verdoemde mens, zonder enige verdienste, louter om niet en enkel uit barmhartigheid door en in Christus een volle rijkdom van gerechtigheid en zaligheid geschonken, zodat ik voortaan niets anders hoef te doen, dan te geloven, dat dat zo is. Kom, laat ik dan van mijn kant voor deze Vader, Die mij met Zijn overvloedige rijkdommen zo overlaadt, vrij en blij en om niet doen, wat Hem behaagt. Laat ik tegenover mijn medemens ook een christusmens worden, zoals Christus het voor mij geworden is en niets anders doen, dan wat ik zie dat voor mijn naaste nodig, nuttig en heilzaam is, daar ik immers door mijn geloof van alles genoeg bezit in Christus!'

Ziet u, zo vloeit uit het geloof liefde en lust tot God en uit die liefde weer een vrij en vrolijk leven voort, bereidwillig om de naaste belangeloos te dienen. Want zoals onze naaste gebrek lijdt en nodig heeft wat wij in overvloed bezitten – zo hebben wij voor God ook gebrek geleden en Zijn genade nodig gehad. Dus evenzeer zoals God ons door Christus om niet geholpen heeft, moeten wij door de werken van het lichaam niets anders doen dan de medemens helpen. De één moet voor de ander in zeker opzicht een Christus worden, zodat wij over en weer elkanders christussen zijn en Christus dezelfde in ons allen.

Wie kan de rijkdom bevatten en de heerlijkheid van het christelijk leven, dat alles heeft en kan, dat niets behoeft, dat zonde, dood en hel beheerst en tegelijk allen ten dienste staat, volgzaam en dienstvaardig? In onze dagen is het helaas in de hele wereld onbekend. Het wordt niet gepredikt en niet in praktijk gebracht, zodat we onze eigen naam niet meer kennen en niet meer weten, waarom we christenen zijn en heten. Wel, wij heten zo naar Christus, die niet ver van ons is, maar in ons woont, als wij in Hem geloven en als wij op onze beurt de één voor de ander een Christus zijn,

die aan de naaste doet, wat Christus deed voor ons. Zo ziet u, welk een hoog en heerlijk leven het christelijk leven is. Het ligt tegenwoordig helaas niet alleen overal tegen de grond, maar het is zelfs niet eens meer bekend en het wordt ook niet meer gepredikt.

28. Om nog eens een voorbeeld aan te halen, lezen wij in Lukas 2 vers 22, dat de maagd Maria na zes weken haar 'kerkgang' deed en, zoals alle vrouwen dat gewoon waren, zich naar de wet liet reinigen. Eigenlijk was ze niet onrein, zoals andere vrouwen, ze was niet verplicht die reiniging te ondergaan en had het ook niet nodig, maar ze deed het vrijwillig, uit liefde. Zij wilde zich niet boven de andere vrouwen verheffen, maar hield er zich geheel aan zoals alle vrouwen.

Zo liet ook Paulus Timotheüs besnijden, niet omdat dit nodig was, maar omdat hij de kleingelovige Joden geen aanleiding tot kwade gedachten wilde geven. Van Titus wilde hij daarentegen juist niet dat hij besneden werd, omdat men hem daartoe wilde dwingen en er de zaligheid van afhankelijk stelde.

Toen de belastingpenning van de discipelen werd geëist, disputeerde Christus er met Petrus over in Mattheüs 17 vers 24, of koningskinderen vrijgesteld waren van belastingheffing. Toen Petrus 'ja' gezegd had, gebod Hij hem toch naar de zee te gaan en zei: 'Laat ons maar geen aanstoot geven. Ga dus maar heen, neem de eerste de beste vis, die u vangt en u zult in zijn bek een penning vinden, geef die voor Mij en voor u.' Ja, dat is een mooi voorbeeld voor wat ik bedoel! Christus noemt Zich en de Zijnen vrije koningskinderen, die niets verplicht zijn, maar evenwel onderwerpt Hij Zich gewillig, Hij dient en Hij betaalt belasting! Evenmin als Christus dit werk nodig had voor Zijn rechtvaardiging of zaligheid, evenmin zijn al Zijn andere werken en die van Zijn christenen voor hen nodig tot zaligheid. Daarom moet men dat alles vooral zien als vrijwillige diensten, die uit eigen beweging tot nut en dienst van anderen worden verricht.

In deze geest hadden ook alle werken van priesters, kloosters en kerkelijke stichtingen gedaan moeten zijn: Als het goed was, zou ieder het werk van zijn stand of orde alleen moeten doen met de bedoeling om anderen te helpen. Hij zou zelf zijn lichaam in toom moeten houden en anderen een voorbeeld moeten te geven, want die hebben dat voorbeeld ook nodig. Men moet zich daarbij echter steeds wachten voor de inbeelding, dat men daardoor rechtvaardig of zalig zou kunnen worden, want dat gebeurt alleen door de kracht van het geloof. In dezelfde geest gebiedt Paulus

ook – in Romeinen 1 vers 1 en Titus 3 vers 1 – dat de christenen aan het wereldlijk gezag onderdanig moeten zijn en zich beschikbaar moeten stellen. Niet in die zin, om daardoor rechtvaardig te worden, maar om daardoor de naasten en de overheid uit eigen beweging te dienen en in liefde en vrijheid hun wil te doen. Wie er zo over denkt, zou zich dus heel gemakkelijk in de talloze geboden en wetten van paus en bisschoppen, kloosters en stichtingen, vorsten en heren kunnen schikken. Sommige zotte kerkvorsten blazen echter deze dingen op en beweren dat je dit ook nodig zou hebben voor je zaligheid. Ze noemen dat dan – ten onrechte – ‘kerkelijke geboden.’ Maar een vrij christen zegt: Ik wil dat best allemaal doen, vasten en bidden en wat men meer voorschrijft, maar ik doe het niet, omdat ik dat nodig zou hebben of omdat ik er rechtvaardig of zalig door zou willen worden, want ik wil het doen en dragen omwille van de paus, de bisschop, de gemeente of omwille van mijn broeder of heer. Ik wil er hun een dienst mee bewijzen en een voorbeeld mee geven. Christus heeft voor mij immers veel grotere dingen gedaan en geleden, hoewel Hij het nog veel minder nodig had om dat alles te doen. Zelfs al zijn de tirannen met hun eisen vaak onrechtvaardig – als het niet tegen Gods wil ingaat, schaadt het niet.

29. Hieruit kan iedereen leren, hoe hij alle werken en geboden op de juiste manier moet beoordelen en onderscheiden. Dan kan hijzelf uitmaken welke kerkvorsten verblind en ver dwaasd zijn en welke het bij het rechte eind hebben. Als men met een of ander werk niet bedoelt de naaste te dienen of zich in vrijheid naar zijn wil te voegen – voor zover deze ons tenminste niet dwingt tegen God te handelen – dan is het geen goed, christelijk werk. Daarom ben ik zo bang dat er maar weinig stichtingen, kerken, kloosters, altaren, missen en laatste wilsbeschikkingen christelijk zijn. Hetzelfde geldt van het vasten en de gebeden, die speciaal voor sommige heiligen verricht worden. Ik vrees dat ieder in al die dingen slechts het zijne zoekt, omdat men meent daarmee zijn zonde te kunnen boeten en er zalig door te worden. Dat alles komt voort uit een verkeerd begrip van wat geloof en christelijke vrijheid is. Waar dan nog bijkomt, dat sommige verblinde hoge geestelijken de mensen tot deze dingen aanzetten en deze manier van doen ook nog aanprijzen en met aflaten belonen, terwijl ze niemand leren wat geloof eigenlijk is. Daarom geef ik u een goede raad: bent u van plan een gift aan de kerk te geven, gebeden te doen of te vasten? Doe het dan niet met de gedachte dat u daarmee voor uzelf iets bereikt, maar doe het in vrijheid en belangeloos. Laat anderen ervan genieten, doe het voor hen ten

goede. Dan bent u werkelijk een christen. Wat hebt u anders aan al die goede dingen en goede werken die u over hebt, wanneer u orde en regel gesteld hebt op uw eigen leven? U hebt immers genoeg aan uw geloof, waarin God u alle dingen gegeven heeft! Zie, zo moeten al Gods gaven van de ene mens in de andere overvloeien en iets gemeenschappelijks worden. Dat gebeurt als een ieder zich het lot van zijn naaste zo aantrekt, alsof het hemzelf betrof. Uit Christus, Die Zich ons lot zo aantrok dat Hij leefde alsof Hij ons gelijk was, vloeien Gods gaven in ons over. Uit ons moeten ze weer verder vloeien in hen, die ze nodig hebben – en dat in dezelfde volheid. Zelfs mijn geloof en mijn gerechtigheid moet ik tot nut van mijn naaste inzetten bij God, om er zijn zonde mee te bedekken, want ik moet die zonde op mij nemen, doen alsof het mijn zonden zijn, zoals Christus voor ons allen deed. Ziet u, zo handelt de liefde als ze echt is. En de liefde is echt als het geloof echt is. Daarom zegt de apostel in 1 Korinthe 13 vers 5: ‘Het kenmerk van de liefde is, dat ze niet zichzelf zoekt, maar dat, wat van de naaste is.’

30. Van alles wat we geschreven hebben is dit de slotsom: dat een christen niet in zichzelf leeft, maar in Christus en in zijn naaste. In Christus leeft hij door het geloof, in de naaste door de liefde. Door het geloof stijgt hij boven zichzelf uit in God, maar uit God daalt hij weer af, beneden zichzelf door de liefde. Toch blijft hij zonder onderbreken in God en in de Goddelijke liefde, zoals Christus zegt in Johannes 1 ver 52: ‘U zult de hemel nog eens zien openstaan en de engelen Gods opstijgen en afdalen op des mensen Zoon.’ Kijk, dat is de echte, geestelijke en christelijke vrijheid, die het hart vrij maakt van alle zonden, wetten en geboden. Zij gaat alle andere vrijheid te boven, zo hoog als de hemel is boven de aarde. Moge God ons geven dat we haar echt verstaan en behouden!

Amen